

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра психології (№ 704)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник проектної групи
М. Жидко М.С.Жидко
(підпис) (ініціали та прізвище)

« 31 » серпня 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологія творчості

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 053 Психологія

(код та найменування спеціальності)

Освітня програма: Психологія

(найменування освітньої програми)

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Харків 2021 рік

Робоча програма психологія творчості
(назва дисципліни)
для студентів за спеціальністю 053 Психологія
освітньою програмою Психологія

«30» серпня 2021 р., 10 с.

Розробник: Бідюк І.А., доц. каф. 707, к. психол. н.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Робочу програму розглянуто на засіданні кафедри 707
психології
(назва кафедри)

Протокол № 1 від «30» серпня 2021 року

Завідувач кафедри психології, к.психол.н., доц. Ю. І. Гулій
(науковий ступінь та вчене звання) (підпис) (ініціали та прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни (денна форма навчання)
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки (шифр та найменування) Спеціальність 053 Психологія (код та найменування) Освітня програма «Психологія» (найменування) Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Цикл дисциплін вільного вибору
Кількість модулів – 1		Навчальний рік
Кількість змістовних модулів – 4		2021/2022
Індивідуальне завдання <u>немає</u> (назва)		Семестр
Загальна кількість годин – 64/ 120		5-й
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 3,75		Лекції*
		32 години
		Практичні, семінарські*
		32 години
		Лабораторні*
	___ годин	
	Самостійна робота	
	56 годин	
Вид контролю		
модульний контроль, залік		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

16/ 15

*Аудиторне навантаження може бути зменшене або збільшене на одну годину залежно від розкладу занять.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія творчості» є формування компетенцій, що забезпечують розуміння теоретичних основ

здатності генерувати нові ідеї (креативності) та використання творчості у терапевтичних цілях.

Завдання:

Основні завдання вивчення дисципліни пов'язані з формуванням наступних загальних та професійних компетенцій:

1. Здатність до розуміння сутності та соціальної значущості психології творчості як галузі знань.
2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність);
3. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології творчості.
4. Уміння самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій у сфері психології творчості.
5. Здатність формулювати думку логічно, дискутувати, враховуючи свої власні та співрозмовника індивідуально-психологічні та культуральні особливості.
6. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати формулювати аргументовані висновки та рекомендації
7. Знання того, як організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову) з використанням методик арт-терапії.

Результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

А) Знання

1. Володіти концептуальними знаннями в галузі психології творчості та бути здатним їх застосовувати до професійної діяльності психолога.
2. Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів, понять психології творчості.

Б) Уміння

1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз інформації з різних джерел із використанням сучасних інформаційних технологій.
2. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки.
3. Розв'язання складних непередбачуваних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності.

В) Комунікація:

1. Емпатійно взаємодіяти, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості.
2. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

Д) Автономія та відповідальність:

1. Демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення та саморозвитку; здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності.
2. Проявляти соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати

гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: основи фізіології ЦНС. Психофізіологія; загальна психологія; вікова психологія; експериментальна психологія; психодіагностика.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи вивчення творчості

Тема 1. Вступ до психології творчості.

Психологія творчості як наука. Визначення творчості. Критерії творчості. Уявлення про новизну. Галузі перетинання психології творчості з іншими науками. Види творчості. Ставлення до творчості в різні епохи. Історія досліджень у галузі психології творчості. Творча особистість. Теорії творчості. Погляди на творчість у психодинамічному підході (З. Фрейд, К.Г. Юнг, А.Адлер). Творчість з позицій гештальтпсихології (В. Келлер, К. Левін, М. Вертгеймер, К. Коффка). Творчість у когнітивній теорії (Дж. Келлі). Екзистенційно-гуманістичні теорії творчості (К. Роджерс, А. Маслоу, Р. Мей, Д. Морен). Творча людина у концепціях неофрейдистів (Е. Фром, К.Хорні). Уявлення про творчість у вітчизняній психології (Л.С.Виготський, Я.О. Пономарьов, Д.Б. Богоявленська). Методи дослідження творчості. Механізм творчості. Структурна схема творчої діяльності. Етапи творчого процесу.

Тема 2. Роль несвідомого у творчому процесі, емоції та творчість

Різні вияви несвідомого у творчості. Інтуїція. Інтуїція і евристика. Інтуїція і інсайт. Види інтуїції. Співвідношення інтуїтивного й аналітичного стилів.

Роль емоцій у творчості. Інтелектуальні «емоції» або афективно-когнітивні комплекси. Здивування. Феномен натхнення. Пікові переживання і творчість. Стан потоку. Фрустраційні емоції і творчість. Катарсис. Мистецтво як катарсис. Ефект естетичного катарсису. Умови естетичного катарсису.

Тема 3. Уява і творчість, мислення та творчість

Уява і творча діяльність. Сутність уяви. Види уяви. Прийоми творчої уяви. Вікові особливості уяви. Продуктивне мислення та його дослідження у психології. Функціональна фіксованість. Інерція мислення. Дивергентне та конвергентне мислення. Поняття латерального мислення та уявлення про творчість Е. де Боно. Методи генерації ідей. Мозковий штурм. Сінектика У. Гордона. Метод випадкових об'єктів. Теорія рішення винахідних задач Г.С. Альтшулера. Алгоритм рішення творчих задач.

Модульний контроль.

Змістовий модуль 2. Психологія творчих здібностей та креативності

Тема 4. Творчі здібності

Проблема здатності до творчості. Основні підходи до дослідження творчих здібностей. Етапи розвитку творчих здібностей. Рівні розвитку творчих

здібностей. Чинники, що сприяють розвитку творчих здібностей у дітей. Мотиваційні особливості творчих людей. Психогенетичні концепції геніальності. Ранній вияв обдарованості (вундеркінди). Мотивація і обдарованість. Цілеспрямований розвиток творчих здібностей. Методи розвитку творчого потенціалу.

Тема 5. Теорії креативності

Визначення креативності. Різні підходи до розуміння креативності. Співвідношення між інтелектом та креативністю. Концепція креативності Дж. Гілфорда і П. Торренса. Концепція С. Медніка. «Теорія інвестування» Р. Стернберга та Любарта. Чинники середовища, які сприяють розвитку креативності. Концепція креативності Т.Амабіле. Психофізіологія креативності. Психогенетика креативності. Шляхи розвитку креативності. Креативність і психопатологія.

Модульний контроль.

Змістовий модуль 3. Творчість і психотерапія

Тема 6. Визначення та історія становлення психотерапії з використанням різних видів мистецтв

Означення поняття «арт-терапія». Переваги арт-терапії над іншими психотерапевтичними методами. Ефективність використання мистецтв у психотерапії. Історія розвитку арт-терапії. Основні чинники психотерапевтичного впливу в арт-терапії.

Тема 7. Напрямки і техніки психотерапії з використанням різних видів мистецтв

Основні напрями арт-терапії. Ізотерапія: коротка характеристика, підходи та техніки. Лялькотерапія: коротка характеристика, підходи та техніки. Драма-терапія: коротка характеристика, підходи та техніки. Музикотерапія: коротка характеристика, підходи та техніки. Бібліотерапія: коротка характеристика, підходи та техніки. Казкотерапія. Пісочна терапія: коротка характеристика, підходи та техніки. Танцювально-рухова терапія: коротка характеристика, підходи та техніки.

Модульний контроль.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістовного модуля і тем	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		л	п	лаб.	с. р.
1	2	3	4	5	6
Змістовний модуль 1. Основи вивчення творчості					
Тема 1. Вступ до психології творчості	20	4	6	–	10

Тема 2. Роль несвідомого творчому процесі, емоції та творчість	16	4	4	–	8
Тема 3. Уява і творчість, мислення та творчість	16	4	4	–	8
Модульний контроль	2	2	–	–	–
Разом за змістовним модулем 1	54	14	14	–	26
Змістовний модуль 2. Психологія творчих здібностей та креативності					
Тема 4. Творчі здібності	15	3	4	–	8
Тема 5. Теорії креативності	22	6	6	–	10
Модульний контроль	1	1	–	–	–
Разом за змістовним модулем 2	38	10	10	–	18
Змістовний модуль 3. Творчість і психотерапія					
Тема 6. Визначення та історія становлення психотерапії з використанням різних видів мистецтв	10	2	4	–	4
Тема 7. Напрямки і техніки психотерапії з використанням різних видів мистецтв	17	5	4	–	8
Модульний контроль	1	1	–	–	–
Разом за змістовним модулем 3	28	8	8	–	12
Усього годин	120	32	32	–	56

5. Теми семінарських занять

Не передбачено навчальним планом.

6. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Вступ до психології творчості	6
2.	Тема 2. Роль несвідомого у творчому процесі; емоції та творчість	4
3.	Тема 3. Уява і творчість; мислення та творчість	4
4.	Тема 4. Творчі здібності	4
5.	Тема 5. Теорії креативності	6
6.	Тема 6. Визначення та історія становлення психотерапії з використанням різних видів мистецтв	4
7.	Тема 7. Напрямки і техніки психотерапії з використанням різних видів мистецтв	4
	Разом	32

7. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом.

8. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість годин

1.	Тема 1. Вступ до психології творчості	10
2.	Тема 2. Роль несвідомого у творчому процесі; емоції та творчість	8
3.	Тема 3. Уява і творчість; мислення та творчість	8
4.	Тема 4. Творчі здібності	8
5.	Тема 5. Теорії креативності	10
6.	Тема 6. Визначення та історія становлення психотерапії з використанням різних видів мистецтв	4
7.	Тема 7. Напрямки і техніки психотерапії з використанням різних видів мистецтв	8
	Разом	56

9. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом.

10. Методи навчання

Програмою передбачено наступні методи навчання:

1) *лекцій*, спрямовані на отримання теоретичних знань за тематикою курсу;
 2) *семінарські, практичні заняття* включають проведення контролю знань, вмінь, розв'язання контрольних завдань, їх перевірку та оцінювання. Активність студента на семінарських, практичних заняттях враховується при визначенні підсумкової оцінки з психології творчості;

2) *самостійна робота*, яка передбачає вивчення теоретичних положень з психології творчості, підготовку студентів до практичних занять (протягом семестру або на сесії):

- *завдання*, що виконуються письмово в робочому зошиті. Даний вид роботи спрямований на закріплення теоретичного матеріалу за допомогою його самостійного вивчення; перевірку засвоєння конкретних практичних вмінь за кожним з видів практичних завдань.

3) *консультація* – форма індивідуальної роботи студента із викладачем, спрямована на вирішення труднощів, які виникли під час вивчення теоретичного матеріалу та самостійної роботи, або за наявності бажання студента отримати більш поглиблене знання стосовно предмету навчальної дисципліни;

4) *контрольна робота* – виконується письмово та є відповіддю на запитання, які стосуються тем, що розглядалися у відповідному змістовому модулі.

11. Методи контролю

У якості *поточного контролю* передбачено оцінювання підготовки студентів до кожного практичного завдання, а також активності студентів на заняттях – участь у обговоренні питань, які винесено на практичні заняття.

Результати поточного контролю позначається на визначенні підсумкової оцінки з даної дисципліни.

Модульна контрольна робота проводиться після завершення вивчення відповідної частини навчального курсу у відповідності до запропонованих запитань.

Семестровий підсумковий контроль з психології творчості проводиться у формі іспиту. Іспит проводиться в усній формі та передбачає відповідь студента на два теоретичних запитання та виконання одного практичного завдання.

12. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти

12.1. Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної	Бали за одне заняття	Кількість занять	Сумарна кількість
---------------------	----------------------	------------------	-------------------

роботи	(завдання)	(завдань)	балів
Змістовний модуль 1			
Виконання і захист практичних робіт	0...5	7	0...35
Модульний контроль	0...5	1	0...10
Змістовний модуль 2			
Виконання і захист практичних робіт	0...5	5	0...25
Модульний контроль	0...10	1	0...5
Змістовний модуль 3			
Виконання і захист практичних робіт	0...5	4	0...20
Модульний контроль	0...5	1	0...5
Усього за семестр			0...100

Семестровий контроль (залік) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до заліку. Під час складання семестрового заліку студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для іспиту/заліку складається із трьох запитань, таких як:

1. Предмет психології творчості.
 2. Мислення і творчість.
 3. Надати рекомендації щодо розвитку креативності у дітей молодшого шкільного віку.
- Максимальна кількість балів за перше та друге запитання – 30 балів, за третє – 40.

12.2. Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

- знання категоріально-понятійного апарату психології творчості,
- розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування творчих здібностей та креативності,
- знання про те, як організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову) з використанням методик арт-терапії

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки:

- вміння самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел;
- вміння самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій у сфері психології творчості
- вміння використовувати у практичних цілях основні методи арт-терапії.

12.3 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Задовільно (60-74). Своєчасно, без помилок принципового характеру, захистити всі домашні завдання. При виконанні модульних контрольних робіт, без принципових помилок, виконано не менш ніж 50 % від загальної кількості питань. Знати основні техніки арт-терапії та випадки їх використання. Провести тест креативності Торренса.

Добре (75 - 89). Своєчасно захистити всі домашні завдання без принципових помилок. При виконанні модульних контрольних робіт без помилок виконано не менш ніж 75 % від загальної кількості питань. Досконало знати зміст основних понять навчальної дисципліни. Провести тест креативності Торренса та Медніка. Знати, як організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову) з використанням методик арт-терапії.

Відмінно (90 - 100). Своєчасно захистити всі домашні завдання без жодної помилки. При виконанні модульних контрольних робіт без принципових помилок виконано не менш ніж 95 % від загальної кількості питань. Досконально знати теоретичний матеріал навчальної дисципліни та вміти застосовувати його при розв'язанні практичних завдань. Відповіді оригінальні, логічні, є дотримання культури мови. Досконально знати тести креативності. Провести тест креативності тест креативності Торренса та Медніка. Досконально знати, як організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову) з використанням методик арт-терапії.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

13. Методичне забезпечення

1. Психологія творчості: навч. посіб. / О. К. Яковенко, Т. П. Старовойт, А. М. Горецька, І. О. Кочарян; М-во освіти і науки України, Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т". – Харків. – Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т", 2016. – 52 с. http://library.khai.edu/library/fulltexts/metod/Ykovenko_Psihologiy_Tvorchosti.pdf

НМК з дисципліни:

- робоча програма дисципліни;
- конспект лекцій, підручники (навчальні посібники), в тому числі в електронному вигляді;
- плани практичних занять;
- питання, тести для контрольних заходів;
- каталоги інформаційних ресурсів.

14. Рекомендована література

Базова

1. Психологія творчості: навч. посіб. / О. К. Яковенко, Т. П. Старовойт, А. М. Горецька, І. О. Кочарян; М-во освіти і науки України, Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т". – Харків. – Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т", 2016. – 52 с.

2. Ильин Е.П. Психология творчества, креативности, одаренности / Е.П. Ильин. – СПб: Питер, 2009. – 434 с.

Допоміжна

3. Баер У. Творческая терапия – терапия творчеством / У. Баер. – М.: Класс, 2013. – 568 с.

4. Де Боно Э. Искусство думать: Латеральное мышление как способ решения сложных задач / Е. де Боно. - М.: Альпина Паблишер, 2015. – 176 с.

5. Дружинин В. Н. Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. – СПб.: Питер. 2007. – 530 с.

6. Колошина Т. Ю. Арт-терапевтические техники в тренинге: характеристики и использование. Практическое пособие для тренера / Т. Ю. Колошина, А. А. Трусъ. – СПб. Речь, 2010. – 189 с.

7. Копытин А. И. Теория и практика арт-терапии / А. И. Копытин. – СПб.: Питер, 2002. – 368 с.

8. Любарт Т. Психология креативности / Т. Любарт, К. Муширу, С. Торджман, Ф. Зенасни. – М.: «Когито-Центр»; Москва; 2009. – 300 с.
9. Роменець В.А. Психологія творчості : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. А. Роменець. – 2. вид., доп. – К. : Либідь, 2001. – 286 с.
10. Туник Е.Е. Лучшие тесты на креативность: Диагностика творческого мышления / Е.Е. Туник. – СПб.: Питер, 2013. – 320 с.

15. Інформаційні ресурси

1. База даних PsycINFO Американської психологічної асоціації <https://www.apa.org/pubs/databases/psycinfo>
2. Всеукраїнська громадська організація „Арт-терапевтична асоціація” <http://art-therapy.org.ua>
3. Електронні ресурси Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/node/2116>
4. Інтелектуальний клуб 4brain – розвиваючі тренінги онлайн <https://4brain.ru>
5. Офіційний фонд Г.С. Альтшуллера <https://www.altshuller.ru/>
6. Письмові практики в допомогу собі та іншим <http://www.pismennyepraktiki.ru/>
7. Пошукова система по повних текстах наукових публікацій Google Scholar <https://scholar.google.com.ua/>